

Nr 87

Av fröken **Sandell** och herr **Bengtsson** i Landskrona, om utredning rörande verkstäder för handikappade.

(Lika lydande med motion nr 58 i Första kammaren)

I den verksamhet som bedrivs för att bereda handikappade eller äldre arbetskraft sysselsättning eller på lång sikt en varaktig försörjning är tillkomsten av skyddade verkstäder en alltmer betydelsefull faktor. Trots en fortlöpande ökning av antalet skyddade platser står åtskilliga på väntelistor och av allt att döma kommer behovet av sådana platser att ytterligare öka som en följd av bl. a. svårigheterna att omplacera äldre, friställd arbetskraft. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens rapport över arbetsvårdens verksamhet under november månad 1967 var 17 715 personer då placerade i skyddad verksamhet av olika slag.

Huvudmän för de skyddade verkstäderna

I allmänhet står primärkommunerna såsom huvudmän för de skyddade verkstäderna och i några fall landstingen. Under den senaste tiden har dock blivit en orientering mot att landstingen, av praktiska skäl, borde vara huvudmän. En snar lösning av denna fråga anser vi vara betydelsefull för att få en mera rationell drift av de skyddade verkstäderna i landet. Kostnadsfördelningen emellan stat och kommun är inte heller så som man skulle önska. Trots att det under en följd av år ständigt har satsats ökade belopp av statliga medel, har huvudmännens kostnader ökat i ännu högre grad. Ständigt stegrade utgifter har i vissa fall lett till att huvudmän övervägt om verksamheten över huvud taget kan fortsätta. Uppenbart är att framför allt de verkstäder som arbetar med legoarbeten under det senaste året haft sämre lönsamhet på grund av att marknaden är hårt pressad och att marginalerna under sådana förhållanden automatiskt krymper. Vidare uppstår frågan om det är rimligt att det driftunderskott som uppstår skall bekostas helt av stat och huvudmän. Detsamma gäller de "stimulansbidrag" som utbetalas i form av bidrag för första uppsättning av maskiner samt hyresbidrag. Detta är nu en helt statlig angelägenhet. Vi anser det vara rimligt att de försäkringsbolag eller kassor som uppenbarligen gör besparingar genom minskade ersättningar till personer som intas på skyddad verkstad också borde i någon mån ekonomiskt bidra till denna verksamhet. Om denna inte funnes skulle många av dem, som nu är sysselsatta i skyddad verkstad, sannolikt bli socialfall eller pensionsfall. I en del fall skulle de vara helt hänvisade till förtidspension. Kostnaderna för pensionen skulle visserligen till en del falla på staten men också till en del på ATP och andra bolag som erbjuder pensionsförsäkring.

Lönens inverkan på rätten till pension

Reduceringsreglerna i relation till ökad arbetsförmåga och därmed ökad inkomst bör även bli föremål för en översyn. Icke sällan förekommer det att personer med hel förtidspension beredes arbete på skyddad verkstad av medicinska skäl. Anledningen kan t. ex. vara att vederbörande inte klarar den psykiska press som sysslöshet innebär för förut verksamma personer. Även om i sådana fall mycket låga löner eller flitpengar utbetalas har det förekommit att vederbörande mist rätten till hel förtidspension. Detta förtar då verkan av den uppmuntran som huvudmannen velat ge den omhändertagne. Vars och ens prestation måste ju sättas i relation till övrigas på verkstaden sysselsatta, som alla har handikapp av olika slag, och sålunda kan en höjd lön inte alltid ses som utslag för högre arbetsförmåga och därmed anledning till reducerad pension. Skulle den som sålunda fått sin pension reducerad eller helt indragen bli friställd i samband med nedgång i driften på den skyddade verkstaden, så vore han omedelbart ett socialfall, något som kan förvärra hans psykiska status enär tvånget att anlita socialvården ofta betraktas som en försämring i utkomstmöjligheterna.

Regler för lönesättningen

Lönesättningen vid de skyddade verkstäderna är också en fråga som ständigt diskuteras. Ytterst olikartade grunder för lönesättningen förekommer. På vissa verkstäder betalas prestationslön, helt baserad på vederbörandes arbetsprestation. Är hans prestation mindre god kan han ej försörja sig utan socialvårdens ingripande. En utfyllnad av hans inkomster är nödvändig. Andra verkstäder betalar en fast lön så stor att vederbörande kan existera på densamma. Men just i de fallen uppstår komplikationer av ovan beskrivna art, om den omhändertagne har förtidspension. Vi anser att grunderna för lönesättningen om möjligt bör fastställas centralt samt att i det sammanhanget en anpassning till pensioner och andra inkomster kunde ske. Ett mera enhetligt system för driften av skyddade verkstäder när det gäller såväl huvudmannaskap som lönesättning, reducering av pensioner o. d. är nödvändigt för en mera rationell drift och för större rättvisa i ansvarsfördelningen, då det gäller det ekonomiska underlaget och risktagandet för sådana verkstäder.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en allsidig utredning av de problem som sammanhänger med startandet och driften av verkstäder för handikappade.

Stockholm den 12 januari 1968

Viola Sandell (s)

Hugo Bengtsson (s)
i Landskrona